

การตรวจเอกสาร

การวิจัยเรื่อง การศึกษาผลของการจัดกิจกรรมการวาดและกิจกรรมการปั้นที่มีต่อความสามารถในการเขียนของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัย
2. การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย
3. ความสามารถด้านการเขียน
4. การเขียนตัวอักษร
5. กิจกรรมการวาด
6. กิจกรรมการปั้น

พัฒนาการด้านต่างๆ ของเด็กปฐมวัย

ในการสร้างแผนการจัดประสบการณ์การวาดกับการปั้นสำหรับเด็กปฐมวัย ให้เหมาะสมกับเด็กควรคำนึงถึงพัฒนาการของเด็กปฐมวัย ผู้วิจัยขอเสนอความหมายและองค์ประกอบของพัฒนาการดังนี้

ความหมายของพัฒนาการ

พัฒนาการ (Development) หมายถึง โครงสร้างด้านการทำงาน การจัดระเบียบส่วนต่างๆ ของร่างกาย ซึ่งทำให้มีการเพิ่มทั้งด้านขนาด ความแตกต่าง ความสลับซับซ้อน การผสมกลมกลืน จิตความสามารถ ประสิทธิภาพ ที่อยู่ในภาวะถึงขีดสุด รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงที่มีความคงทนถาวรอันเนื่องมาจากการเรียนรู้ (พัชรี, 2545)

พัฒนาการ หมายถึง กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Process of Change) ในด้านต่างๆ ของมนุษย์อย่างมีระเบียบแบบแผนสืบเนื่องกันไป ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงทางด้านคุณภาพ (Quality) การพัฒนานั้น ไม่เพียงแต่เพิ่มในด้าน ขนาด รูปร่าง หรือน้ำหนักเท่านั้น แต่รวมถึงการที่จะต้องมีลักษณะใหม่ๆ เกิดขึ้น และมีความสามารถใหม่ๆ เกิดขึ้น (วิณี, 2537)

Gardner (1993) ได้ให้ความหมายว่า พัฒนาการ หมายถึง การเปลี่ยนแปลง 5 ด้าน คือ

1. ความเจริญด้านขนาด
2. ความเจริญทางด้านสัดส่วนของร่างกาย
3. การเปลี่ยนแปลงความซับซ้อน ทั้งด้าน โครงสร้างและการทำหน้าที่
4. การมีสมรรถภาพในการทำหน้าที่ใหม่ ๆ เกิดขึ้น
5. การสลายไปของส่วนต่างๆ รวมทั้งสมรรถภาพในการทำหน้าที่ต่างๆ ด้วย

จากความหมายของพัฒนาการจะเห็นได้ว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงลักษณะของบุคคลทั้งในด้าน โครงสร้าง และแบบแผนของร่างกาย รวมถึงพฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์ที่เป็นไปอย่างสอดคล้องทั้ง 4 ด้าน คือ ทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา ซึ่ง ปรียาพร (2543) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. พัฒนาการทางด้านร่างกาย เป็นดังนี้
 - 1.1 เด็กวัยนี้ชอบเคลื่อนไหว มีความคล่องแคล่วว่องไว ไม่อยู่นิ่ง
 - 1.2 กล้ามเนื้อจะเจริญอย่างรวดเร็วโดยกล้ามเนื้อใหญ่จะเจริญมากกว่ากล้ามเนื้อเล็ก การประสานงานระหว่างกล้ามเนื้อมือและตายังไม่ดี กระดูยังไม่แข็งแรงพอ
 - 1.3 เด็กวัยนี้มีความต้องการพักผ่อน เด็กมักเบื่อหน่ายง่าย ซึ่งเป็นผลมาจากการใช้งานด้านร่างกาย และสมองของเด็ก

2. พัฒนาการทางด้านอารมณ์ เป็นดังนี้

2.1 อารมณ์รัก เด็กวัยนี้จะรักหรือชอบคนที่ตามใจในสิ่งที่ตนต้องการและเป็นเพื่อนเล่นด้วย

2.2 อารมณ์ที่เกิดจากความอยากรู้อยากเห็น เด็กวัยนี้ชอบซักถาม

2.3 อารมณ์โกรธ เด็กจะแสดงอารมณ์โกรธโดยการกรีดร้อง ตะปุดตี ต่อสู้

2.4 อารมณ์กลัว เด็กแสดงอารมณ์กลัวด้วยการร้องไห้ หนีห่าง หรือตัวสั่น

3. พัฒนาการด้านสังคม เป็นดังนี้

3.1 เด็กวัยนี้มักเล่นเป็นกลุ่มเล็กๆ และไม่ค่อยมีระเบียบ มักมีปัญหาทะเลาะกันบ่อยๆ

3.2 เด็กวัยนี้ชอบแสดงบทบาทสมมติ ชอบละคร และชอบพูดและแสดงเลียนแบบตัวละครนั้นๆ

3.3 เด็กหญิงและเด็กชายเพิ่งจะเริ่มต้นเรียนรู้บทบาทของตนและยังไม่เข้าใจเกี่ยวกับบทบาทของเพศตรงข้าม

4. พัฒนาการทางด้านสติปัญญา เป็นดังนี้

4.1 สามารถจำสิ่งของต่างๆ และเรียกชื่อได้ถูกต้อง เช่น ผลไม้ สัตว์ ของใช้ เป็นต้น

4.2 สามารถจำแนกความเหมือน ความต่างของสิ่งของต่างๆ ได้

4.3 สามารถเรียงลำดับสิ่งต่างๆ ได้

นอกจากนี้ นิตยา (2539) ยังได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านสติปัญญาของเด็ก จะสังเกตพฤติกรรม จากองค์ประกอบต่อไปนี้

1. การเล่นของเด็ก โดยการเปิดโอกาสหรือสร้างสถานการณ์ให้เด็ก ได้เล่นแสดงพฤติกรรม เช่นการเล่นสิ่งของ การเล่นเกมต่างๆ หรือการแสดงออกโดยการวาดภาพ เป็นต้น การเล่นทำให้เด็ก เพลิดเพลิน สามารถแสดงพฤติกรรมได้อย่างเสรี ทำให้ครูสังเกตพฤติกรรม ได้อย่างกว้างขวาง
2. การใช้ภาษาของเด็ก ความสามารถทางภาษาเกี่ยวข้องกับสติปัญญาอย่างมาก การวัด ความสามารถทางภาษาของเด็กนั้นสังเกตโดยการฟังคำพูดของเด็ก เช่น เด็กรู้ศัพท์มากและ กว้างขวาง และรู้เรื่องต่างๆ มากกว่าเด็กในวัยเรียน มีความจำดี และมีเหตุผล

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการของเด็กปฐมวัย

พัชรี (2545) ได้กล่าวถึงพัฒนาการของเด็กปฐมวัยว่าจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการพื้นฐาน 2 อย่าง คือ

1. วุฒิภาวะ (Maturation) หมายถึง ผลรวมที่เกิดจากอิทธิพลของยีนส์ซึ่งถ่ายทอดทาง กรรมพันธุ์และเป็นตัวควบคุมแบบแผนของร่างกาย ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ในระดับอายุต่างๆ โดยไม่ต้องอาศัยประสบการณ์การเรียนรู้ แต่ต้องอยู่ภายใต้สภาวะแวดล้อม ที่ปกติ กล่าวคือ การที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมาเป็นขั้นๆ ตามลำดับวัยของธรรมชาติ เด็กจะมีลักษณะ อย่างหนึ่งออกมาให้เห็น เช่น เมื่อถึงระยะหนึ่งเด็กก็จะคลาน ได้และเมื่อก้ามเนื้อหรือ โครงกระดูก เจริญและแข็งแรงพอ ก็พร้อมที่จะเดินได้ เป็นต้น
2. การเรียนรู้ (Learning) หมายถึง การเปลี่ยนแปลง หรือปรับปรุงพฤติกรรมอันเป็น ผลเนื่องมาจากประสบการณ์หรือการฝึกหัดกิจกรรมต่างๆ ที่เด็กได้กระทำหรือการเรียนรู้ของเด็ก ที่ต้องการ การฝึกหัดและต้องมีจุดมุ่งหมายของการเรียนนั้นๆ ด้วย จึงจะเกิดการพัฒนา กล่าวคือ การเรียนรู้จะเกิดเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่สังเกตได้

การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

Piaget (1978) ได้กล่าวถึงการเรียนรู้ของเด็กว่าเป็นกระบวนการที่เกิดจากการทำงานของโครงสร้างทางปัญญา (Schema) เป็นวิธีที่เด็กจะเริ่มค้นความสัมพันธ์ระหว่างตัวเองกับสิ่งแวดล้อม และสิ่งที่เป็นองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการคิดมี 2 อย่าง คือ

1. การขยายโครงสร้าง (Assimilation) คือ การที่บุคคลได้รับประสบการณ์หรือรับรู้สิ่งใหม่ เข้าไปผสมผสานกับความรู้ที่มีอยู่
2. การปรับเข้าสู่โครงสร้าง (Accommodation) คือ การที่โครงสร้างทางปัญญาของบุคคล นำเอาความรู้ที่ได้ไปปรับปรุงความคิดให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้อย่างเหมาะสม

จะเห็นได้ว่า กระบวนการทั้งสองที่กล่าวมาแล้วจะทำงานร่วมกันตลอดเวลา เพื่อช่วยรักษาความสมดุล (Equilibrium) และผลจากการทำงานของกระบวนการดังกล่าว จะเกิดเป็น โครงสร้างขึ้นในสมอง โครงสร้างต่างๆ จะพัฒนา ตามอายุ พัฒนาการจะเป็นไปตามลำดับขั้นจะข้ามขั้นไม่ได้ แต่อัตราของการพัฒนาอาจจะแตกต่างกันในตัวเด็กแต่ละคน

องค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้

นิตยา (2540) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่มีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ของเด็กได้แก่

1. เป้าหมาย เป็นสิ่งสำคัญที่จะกระตุ้นให้เกิดกระบวนการเรียนรู้การเกิดของพฤติกรรมนั้น ต้องไปสู่ความต้องการหรือเป้าหมายเป็นสำคัญ ดังนั้น เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่ดีเป้าหมายควรตั้งให้ชัดเจน
2. วุฒิภาวะและความพร้อม เด็กสามารถเรียนรู้สิ่งต่างๆ ได้เมื่อมีความพร้อม ซึ่งการที่เด็กจะมีความพร้อมได้จะต้องมีวุฒิภาวะที่เจริญเต็มที่ก่อน ในบางครั้งการฝึกฝนเด็กก่อนที่จะมีความพร้อมเป็นการทำให้เด็กมีความสามารถก่อนถึงวัยอันควร ซึ่งจะมีผลทำให้เด็กมีความมั่นใจสูง และมีโอกาสประสบความสำเร็จในการเรียนดีกว่าเด็กที่ไม่ได้รับการฝึกฝนมาก่อน อันจะเป็นแรงจูงใจให้เด็กเกิดความอยากเรียนต่อไปด้วย

3. การสำรวจ วิธีการสำรวจทำได้โดยอาศัยการสังเกตวิธีการแก้ปัญหาของตัวแบบ และการหาคำตอบให้ตนเอง เกิดความพึงพอใจ วิธีการหาคำตอบโดยวิธีการสำรวจนั้นจะทำให้เด็กจำได้ดีขึ้น
4. การเสริมแรงและการหยุดยั้ง โดยมนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีในสิ่งที่ตนได้รับผลที่พึงพอใจ กล่าวคือมนุษย์เรียนรู้เพื่อที่จะได้รับการเสริมแรงพฤติกรรมใดที่แสดงออกแล้วได้รับการเสริมแรง ก็มีแนวโน้มที่จะเกิดขึ้นบ่อย ถ้าพฤติกรรมใดที่แสดงออกแล้วได้รับผลไม่เป็นที่พึงพอใจ พฤติกรรมนั้นมีแนวโน้มลดลง ดังนั้น การใช้การเสริมแรง ก่อให้เกิดการเรียนรู้อย่างหนึ่ง
5. ความจำ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญมาก กล่าวคือ ถ้าสอนสิ่งใดไปเด็กจำไม่ได้ก็เท่ากับว่าไม่เกิดการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ ขึ้นมาเลย
6. การฝึกฝน เป็นประโยชน์ต่อเด็กอย่างมาก การจัดการฝึกฝนให้กับเด็กนั้นควรมีการสนใจหรือก่อให้เกิดความสนุกสนาน มากกว่าก่อให้เกิดความเบื่อหน่าย

สรุปได้ว่า วิธีการเรียนรู้ของเด็กนั้นต้องมียุทธศาสตร์ประกอบดังที่กล่าวมาข้างต้น ซึ่งเป็นผลของการปฏิสัมพันธ์ในสังคมที่เด็กอยู่ บางสิ่งอาจมีคุณค่า หรือ ไม่มีคุณค่าควรแก่การเรียนรู้ เป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะพิจารณาสิ่งที่เหมาะสมให้เด็กได้เรียนรู้โดยจัดลำดับของประสบการณ์หรือกิจกรรม เพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้ที่เหมาะสม

วิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

นิตยา (2540) ได้กล่าวถึงวิธีการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยว่า

1. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความต้องการของเด็กเองโดย
 - 1.1 เด็กต้องการการยอมรับและได้รับความสนใจ การตอบสนองความต้องการของเด็กในเรื่องนี้ โดยให้ความสนใจ การให้คำชมเชย หรือการแสดงกิริยารักใคร่ ชื่นชม จะทำให้เด็กเกิดความมั่นใจและพยายามทำให้เกิดผลดียิ่งขึ้น

1.2 เด็กต้องการตอบสนองเพื่อการอยู่รอดของชีวิต โดยการดูแลด้านจิตใจ ซึ่งได้แก่ การให้ความรัก ความปลอดภัย การยอมรับ แล้วเด็กยังต้องการการตอบสนองเมื่อหิว กระจายเหนื่อย หนาว เป็นต้น ผู้เกี่ยวข้องต้องตอบสนอง ในสิ่งเหล่านี้

1.3 เด็กต้องการแสดงความสามารถผู้เกี่ยวข้องควรเปิดโอกาสให้เด็กได้แสดงความสามารถด้วยการจัดกิจกรรมที่เหมาะสม

1.4 เด็กต้องการที่จะเป็นเหมือนบุคคลที่เด็กรัก การที่เด็กทำสิ่งต่างๆ เพื่อเลียนแบบบุคคลต่างๆ ที่เด็กรัก ถือเป็นการเรียนรู้อย่างหนึ่ง เช่น การจัดโต๊ะอาหาร เป็นต้น

2. เด็กเรียนรู้โดยผ่านความสนใจที่มีต่อสิ่งต่างๆ เด็กปฐมวัยมีวิธีการเรียนรู้โดยผ่านความสนใจ ดังนี้

2.1 เด็กมีความสนใจต่อสิ่งต่างๆ ที่อยู่แวดล้อมตนเอง โดยเฉพาะถ้าเป็นสิ่งที่ของหรือวัตถุที่สะดุดตา ใ้ใจและมีความน่าสนใจ

2.2 เด็กมีความสนใจในประสบการณ์ที่หลากหลายที่จัดให้ ซึ่งจะช่วยขยายประสบการณ์ของเด็กให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

2.3 เด็กมีความสนใจในคำถามที่กระตุ้นให้เด็กคิดหาคำตอบ

2.4 เด็กมีความสนใจในคำอธิบายและข้อเสนอแนะ

2.5 เด็กมีความสนใจในเกมต่างๆ

3. เด็กเรียนรู้โดยผ่านการลงมือปฏิบัติ

3.1 เด็กเรียนรู้โดยผ่านกิจกรรมที่ทำซ้ำๆ

3.2 เด็กเรียนรู้จากการสำรวจ

3.3 เด็กเรียนรู้จากการได้ลงมือปฏิบัติ

ดังนั้น การจัดประสบการณ์การเรียนรู้การสอนหรือกิจกรรมต่างๆ ให้กับเด็กซึ่งมีจุดมุ่งหมาย เพื่อเสริมสร้างพัฒนาการทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา และการเรียนรู้ให้กับเด็ก โดยให้เด็กได้มีการพัฒนาไปตามศักยภาพ ซึ่งสิ่งที่จะเสริมสร้างพัฒนาการและการเรียนรู้ดังกล่าว ได้แก่ การจัดประสบการณ์ กิจกรรม และเกมการศึกษาต่างๆ ให้เหมาะสมกับวัย และควรเป็นสิ่งที่เด็กได้สัมผัส ได้ลงมือปฏิบัติ จะช่วยให้เกิดความพร้อมได้เร็วขึ้นและก่อให้เกิดการเรียนรู้ขึ้นกับเด็กด้วย

การรับรู้ของเด็กปฐมวัย

การรับรู้ (Perception) คือ กระบวนการทางสมองที่แปลความหมายของสิ่งเร้าต่างๆ หลังจากที่มีการสัมผัสด้วยประสาทสัมผัสทั้ง 5 เกิดขึ้น โดยเด็กได้ยิน ได้เห็น ได้สัมผัส ได้ชิม ได้กลิ่น จากสิ่งเร้าภายนอกตัว เข้ามาจัดระเบียบและให้ความหมายเกิดเป็นความรู้ความเข้าใจขึ้น ซึ่งกระบวนการรับรู้ที่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ และแรงจูงใจ ด้วย (สุรางค์, 2544)

ลักษณะการรับรู้

การรับรู้ของเด็กปฐมวัย มีหลายลักษณะ ตามที่ อารี (2542) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. การรับรู้รูปทรงต่างๆ เด็กสามารถรับรู้และมีปฏิกิริยาต่อความแตกต่าง ในเรื่องของรูปร่างของวัตถุตั้งแต่อายุ 6 เดือนขึ้นไป เด็กจะพัฒนาความสามารถในด้านการรับรู้รูปทรงของวัตถุตามอายุที่เพิ่มขึ้น ความสามารถในการแยกแยะรูปทรง เป็นเรื่องสำคัญสำหรับการอ่านและการเขียนของเด็ก เพราะเด็กจะต้องเข้าใจและเรียนรู้เรื่องความแตกต่างของรูปทรงตัวอักษรก่อนจึงจะแยกแยะตัวอักษรต่างๆ ได้ ซึ่งความสามารถในเรื่องดังกล่าวขึ้นอยู่กับวุฒิภาวะและการฝึกฝนปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ

2. การรับรู้ส่วนต่างๆ ส่วนรวมและรายละเอียด เด็กจะไม่สามารถแยกแยะสิ่งที่รับรู้ ออกเป็นส่วนต่างๆ ได้ โดยเฉพาะสิ่งที่เป็นสิ่งใหม่ ไม่มีความหมาย โดยปกติเด็กจะรับรู้โครงสร้าง ส่วนนอกของสิ่งต่างๆ ส่วนความสามารถที่จะแยกส่วนต่างๆ ออกจากการรับรู้ส่วนรวมนั้นจะพัฒนาขึ้นทีละน้อยตามลำดับอายุที่เพิ่มขึ้น

3. การรับรู้เกี่ยวกับความคงที่ หมายถึง ความสามารถในการรับรู้ถึงคุณสมบัติต่างๆ ของวัตถุที่ยังคงสภาพอยู่ แม้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงสภาวะการณ์ต่างๆ เช่น การมองบ้านในระยะไกล จะเห็นบ้านมีขนาดเล็กกว่าบ้านที่มองในระยะใกล้ ที่เป็นเช่นนี้เพราะเกิดการรับรู้ความคงที่ของขนาดวัตถุ

จากลักษณะการรับรู้แสดงให้เห็นว่า การนำเด็กไปสู่การเรียนรู้นั้น ต้องอาศัยองค์ประกอบจากผู้เรียนเองและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัย โดยจัดวิธีการให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย กล่าวคือ ให้เด็กได้รับรู้โดยผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 รวมทั้งการจัดประสบการณ์ให้เด็กได้มีการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอในเรื่องที่ต้องการอีกด้วย

ความพร้อมของเด็กปฐมวัย

ประมวญ (2519) ได้กล่าวถึง ความพร้อม (Readiness) ว่าหมายถึง ความสามารถทางกายและจิตใจที่จะเรียน ซึ่งประกอบด้วย ความอยากเรียนมีทักษะและมีพื้นฐานที่เหมาะสม ความพร้อมมีความสำคัญสำหรับเด็กปฐมวัยเป็นอย่างยิ่งเพราะถ้าเด็กยังไม่พร้อมการเรียนรู้ก็ไม่ได้ผลดีพัฒนาการของเด็กปฐมวัยจึงมีความสัมพันธ์อย่างยิ่งกับความพร้อมซึ่งวิธีการหนึ่งที่เป็นการศึกษาความพร้อมให้กับเด็ก คือการสร้างความสนใจโดยการจัดประสบการณ์ในรูปแบบของกิจกรรมหรือเกมต่างๆ เสริมให้เด็กเพื่อเป็นการเร้าให้เด็กอยากเรียนรู้มากขึ้นการที่จะช่วยให้เด็กเกิดความพร้อมขึ้นได้นั้น โดยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมให้ซึ่งเกี่ยวข้องกับกระบวนการพัฒนาการในช่วง Critical Period เป็นระยะที่ไวต่อการเรียนรู้ ซึ่ง Freud ได้เสนอแนะว่าช่วงดังกล่าวจะอยู่ในวัยทารกและวัยเด็ก

นอกจากนี้ พงษ์พันธ์ (2544) ได้กล่าวถึงความพร้อมในการเรียนรู้ว่าขึ้นอยู่กับการที่เด็กได้รับการฝึกฝน เตรียมตัว ตลอดจนความสนใจที่จะเรียนรู้สิ่งนั้น เพื่อเด็กจะได้รับประโยชน์มากที่สุดจากการเรียนรู้ในสิ่งนั้นๆ

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของผู้เรียน

พรณี (2538) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่ทำให้บุคคลเกิดความพร้อมนั้นขึ้นอยู่กับ

1. วุฒิภาวะ จะเป็นตัวกำหนดระดับความเจริญเติบโตสูงสุดของพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาในแต่ละวัยของบุคคล
2. การที่ได้รับการฝึกฝน ซึ่งจะต้องคำนึงถึงประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเพื่อเป็นตัวกำหนดในการจัดประสบการณ์ใหม่
3. ความสนใจหรือแรงจูงใจ โดยขึ้นอยู่กับวิธีสอน เทคนิคการสอนหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นแรงจูงใจในการกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจและมีความกระตือรือร้นในการเรียนมากขึ้น

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับความพร้อมของโรงเรียน

1. ครูผู้สอน มีบทบาทสำคัญในการช่วยให้นักเรียนเกิดความพร้อมในการเรียน โดยเฉพาะบุคลิกลักษณะของครู การดูแลเอาใจใส่ และการมีเทคนิคการสอนที่น่าสนใจ
2. บทเรียน การจัดแผนประสบการณ์จะต้องสอดคล้องกับพัฒนาการของผู้เรียน
3. วิธีสอนจะต้องเหมาะสมกับวัยของผู้เรียน ครูต้องมีเทคนิควิธีสอนหลายๆ วิธีมีกิจกรรมและสื่อการสอนที่น่าสนใจซึ่งจะเป็นการช่วยกระตุ้นความสนใจของผู้เรียน
4. สิ่งแวดล้อมต่างๆ ไปในโรงเรียนได้แก่ สิ่งแวดล้อมในโรงเรียน สื่อและอุปกรณ์ต่างๆ

สรุปได้ว่า การเตรียมความพร้อมให้กับเด็กนั้น เป็นผลจากตัวของเด็กและสิ่งแวดล้อม ซึ่งการจัดประสบการณ์ให้กับเด็กจะต้องให้สอดคล้องกับพัฒนาการ โดยให้เด็กได้ลงมือปฏิบัติและฝึกฝนด้วยตนเองจากเทคนิคและวิธีการที่ครูผู้สอนนำมาใช้ เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาในด้านต่างๆ ตามจุดมุ่งหมายที่ตั้งไว้

ความสามารถด้านการเขียน

ความหมายของความสามารถด้านการเขียน

สายฤดี (2533) กล่าวว่า การพัฒนาความสามารถด้านการเขียนนั้นเป็นทักษะในการขีดเขียนเป็นขั้นตอนพัฒนาการที่สำคัญของพัฒนาการทางภาษาของเด็ก เพราะเด็กได้แสดงความคิด สะท้อนออกมาในรูปของการขีดเขียนจนถึงขั้นที่เขียนเป็นตัวหนังสือ การขีดเขียนจะเริ่มตั้งแต่ 18 เดือนขึ้นไป จนกระทั่ง 4 ปี หรือ 5 ปี แล้วแต่ความพร้อมของเด็ก โดยเริ่มจากการขีดเขียนแบบสะเปะสะปะ หรือขีดเขียนอย่างไม่มี ความหมาย เมื่ออายุ 3 ปี เด็กจะเริ่มควบคุมร่องรอยการขีดเขียนได้

อธิกา (2549) กล่าวว่า ความสามารถด้านการเขียน หมายถึง ความสามารถทางการแสดงออกในการเขียนที่มีการเปลี่ยนแปลงความสามารถด้านการเขียนของเด็กปฐมวัยที่แตกต่างไปจากเดิม และอยู่ในขั้นใดขั้นหนึ่งของความสามารถด้านการเขียนที่แบ่งออกเป็น 1-7 ขั้น ได้แก่

1. ขั้นวาดแทนเขียน หมายถึง วาดภาพได้อย่างเดียว ไม่เขียนสื่อความหมาย บอกความหมายของภาพที่วาดได้อย่างเหมาะสมและเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน
2. ขั้นเขียนต่างๆ แทนเขียน หมายถึง เขียนขีดเขียนจากซ้ายไปขวาได้บ่อยครั้ง บอกความหมายของสิ่งที่ขีดเขียนได้และเชื่อมโยงเป็นเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน
3. ขั้นเขียนตั้งชื่อผลงานด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ หมายถึง เขียนตั้งชื่อผลงานด้วยสัญลักษณ์ต่างๆ และบอกความหมายของสิ่งที่เขียนได้พร้อมทั้งเล่าเรื่องได้สัมพันธ์กัน
4. ขั้นเขียนโดยทำเครื่องหมายคล้ายตัวอักษร หมายถึง เขียนโดยทำเครื่องหมายคล้ายตัวหนังสือ บางตัวไม่คล้ายแต่เป็นรูปร่างที่เด็กคิดขึ้นเอง บอกความหมาย ได้ เชื่อมโยงเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน
5. ขั้นเขียนตัวอักษรที่รู้จักด้วยวิธีคิดขึ้นเอง หมายถึง เขียนคำที่เขียนได้ด้วยสลับที่ตัวอักษรเขียนตัวอักษรกลับ

6. ขึ้นเขียนโดยคัดลอกตัวหนังสือ หมายถึง คัดลอกตัวอักษรที่เห็นอยู่รอบๆ ตัว อาจลอกหมดทุกตัวหรือลอกเฉพาะคำที่ต้องการไปพร้อมกับคำที่เขียนได้แล้ว บอกความหมายได้เชื่อมโยงเป็นเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

7. ขึ้นเขียนโดยสะกดขึ้นเอง หมายถึง เขียนโดยอิสระสะกดขึ้นเองโดยไม่รู้การสะกดจริงๆ ทำอย่างไร บอกความหมายได้ เชื่อมโยงเป็นเรื่องราวได้สัมพันธ์กัน

วรรณิ (2547) กล่าวว่า ความสามารถด้านการเขียนดีหรือไม่ขึ้นอยู่กับความสามารถของกล้ามเนื้อมือเด็กเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญและจำเป็นต่อความสามารถด้านการเขียน

การเขียนตัวอักษร

ความหมายของการเขียน

การเขียนเป็นทักษะที่ใช้ในการติดต่อสื่อสาร โดยใช้สื่อเป็นลายลักษณ์อักษรเพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน การเขียนช่วยบันทึกเรื่องราวต่างๆ เช่น ในเรื่องของความรู้ ความคิดตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน มีผู้ให้ความหมายของการเขียนไว้หลายแนวทางดังนี้

ราชบัณฑิตยสถาน (2538) ให้ความหมายของการเขียนไว้ว่า การเขียน คือ การขีดให้เป็นตัวหนังสือหรือตัวเลข ขีดให้เป็นเส้นหรือรูปร่างต่างๆ วาด แต่งหนังสือ

ปรียา (2532) กล่าวว่า การเขียน คือ การถ่ายทอดความคิด ความรู้ ความต้องการ ความรู้สึก ออกเป็นตัวหนังสือให้ผู้อ่านได้อ่าน และเข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียน

กรรณิการ์ (2534) กล่าวว่า การเขียนเป็นวิธีการหนึ่งที่ได้เด็กได้แสดงออก เป็นพัฒนาการทางภาษาอีกด้านหนึ่งที่มีความสำคัญเช่นเดียวกับการพูด การเขียนซึ่งจะเป็นเครื่องมือที่จะพัฒนาความมีเหตุผลในเด็กเป็นการแสดงออกซึ่งความคิด เป็นการระบายอารมณ์ เป็นการเพิ่มความเชื่อมั่นในตัวเอง

ศุภร (2535) กล่าวถึงการเขียนไว้ว่า การเขียนเป็นทักษะการใช้ภาษาเพื่อการสื่อสาร โดยใช้สื่อที่เป็นลายลักษณ์อักษรส่งไปยังผู้รับสาร ผู้รับสารจะรับรู้สารโดยการอ่าน และแปลความหมายลายลักษณ์อักษรนั้น การรับรู้เรื่องราวจากการอ่านลายลักษณ์อักษรที่เป็นตัวหนังสือผู้ส่งสารจะต้องเขียนโดยความคิดและใช้ภาษาให้ถูกต้องเขียนให้อ่านออกหรือการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ

ศรีจันทร์ (2538) ได้กล่าวถึงการเขียนไว้ว่า การเขียนเป็นการแสดงความรู้ความคิด ความรู้สึกไปยังผู้อ่าน โดยผ่านสัญลักษณ์หรือตัวอักษร

จากความหมายของการเขียนที่กล่าวมา จึงสรุปได้ว่า การเขียนคือการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความรู้สึก ออกมาเป็นลายลักษณ์อักษร เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้และเข้าใจจุดประสงค์ของผู้เขียน ผู้เขียนควรเขียนโดยใช้ความคิด ใช้ภาษาที่ถูกต้อง และมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพัฒนาการด้านการเขียน

Gesell (1984) นักจิตวิทยาพัฒนาการกล่าวว่า ความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กแบ่งออกเป็นระยะและมีขั้นตอน และมีความสำคัญแก่ชีวิตเพราะเป็นรากฐานของบุคคลเมื่อเติบโตเป็นผู้ใหญ่ เนื่องจากพฤติกรรมต่างๆ จะมีอิทธิพลมาจากความพร้อมทางร่างกาย ได้แก่ กล้ามเนื้อ กระดูกและสติปัญญา สิ่งแวดล้อมเป็นส่วนประกอบที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โดย Gesell ได้แบ่งพัฒนาการ เป็น 4 ด้าน คือ

1. พฤติกรรมด้านการเคลื่อนไหว (Motor behavior) เป็นความสามารถในการบังคับอวัยวะต่างๆ ของร่างกาย และมีความสัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวทั้งหมด
2. พฤติกรรมด้านการปรับตัว (Adaptive behavior) เป็นความสามารถที่เกิดจากการประสานงานระหว่างระบบการเคลื่อนไหวและความรู้สึก เช่น การประสานงานระหว่างตาและมือ (Eye-hand coordination) ซึ่งสังเกตได้จากความสามารถในการใช้มือของเด็กในการทำกิจกรรมต่างๆ ดังนั้น พฤติกรรมด้านนี้จึงมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมด้านการเคลื่อนไหว

3. พฤติกรรมด้านภาษา (Language behavior) เป็นพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับวิธีสื่อสารทุกชนิด เช่น การแสดงออกด้วยหน้าตา ท่าทาง การเคลื่อนไหว การเปล่งเสียง (การพูด) เพื่อสร้างความเข้าใจในการสื่อสารกับผู้อื่น

4. พฤติกรรมด้านบุคลิกภาพและสังคม (Personal and social behavior) เป็นความสามารถในการปรับตัวของเด็กกับเพื่อนและสังคมที่เด็กได้พบตามสภาวะแวดล้อมซึ่งจะต้องอาศัยพัฒนาการทางสติปัญญาและร่างกายประกอบกันและตามที่ได้กล่าวถึงพัฒนาการด้านสติปัญญาของ Piaget ว่า การที่เด็กจะเรียนรู้ได้นั้นเด็กใช้ประสาทสัมผัสต่างๆ เช่น ปาก หู ตา เด็กเรียนรู้จากการสัมผัส จับต้อง สิ่งแวดล้อมในขั้นแรกและในขั้นต่อมา เด็กเริ่มเรียนรู้ภาษารวมถึงเข้าใจสัญลักษณ์ที่ใช้ในการสื่อสาร ซึ่งโครงสร้างทางสติปัญญาจะเป็นแบบง่าย ๆ เด็กจะต้องเป็นผู้ลงมือกระทำตามประสบการณ์จริง ดังนั้นในด้านการอ่านและเขียนเด็กจะต้องเรียนรู้จากกิจกรรมของตนเองการเคลื่อนไหวของตนเอง เด็กจะสร้างกระบวนการอ่านและการเขียนด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์และเป็นไปตามลำดับขั้นตอนในแต่ละช่วงอายุ และ Gesell กล่าวว่า การที่เด็กจะเขียนได้นั้น เป็นการพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็ก ซึ่งเป็นความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อมือ นิ้วมือ และต้องเป็นไปตามลำดับขั้นตอน

ประณต (2526 อ้างถึงใน วิสิษฐศรี, 2539) กล่าวถึงพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กที่เกี่ยวกับความสามารถในการขีดเขียน (Scribble) ว่าเด็กจะเริ่มสนใจการขีดเขียนในระยะหลังซึ่งการขีดเขียนในระยะแรกนี้จะมีลักษณะเป็นเส้นคดไปคดมาต่อเนื่องกันและเป็นลักษณะเส้นตามขวาง ต่อมาเมื่อมือสามารถเคลื่อนไหวแบบวงกลมได้ การขีดเขียนแบบเส้นโค้งหรือวงกลมจะเริ่มปรากฏขึ้น เด็กจะมีความละเอียดละออในการขีดเขียนเพิ่มขึ้น โดยดูได้จากการทำงานภายในขอบเขตที่กำหนดให้ในพัฒนาการด้านการเขียนแผ่นกระดาษ ระยะต่อไปเด็กจะกล้าทดลองขีดเขียนให้มีความซับซ้อนมากขึ้น ขณะเดียวกันก็มีการผันแปรปริมาณของแรงกดบนแท่งดินสอดำ ซึ่งสอดคล้องกับ ราศี (2537) ที่กล่าวถึงพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็กว่ามีความสามารถในการขีดเขียน และการวาดภาพของเด็กเล็กจะเริ่มใช้มือขีดเขียนเป็นเส้นยุ่งๆ ก่อน และยังไม่สามารถขีดหรือเขียนเส้นตามความต้องการได้ เส้นจึงไม่ค่อยปะติดปะต่อกัน ลักษณะการจับแท่งสียังไม่สามารถจับแบบ 3 นิ้ว แต่จะจับในลักษณะกำหมัดทั้ง 5 นิ้ว การบังคับมือยังทำไม่ได้ดี การขีดจึงมักหลุดพ้นจากกรอบ เมื่อเด็กอายุ 2 ขวบ เส้นก็ยังไม่สม่ำเสมอ การบังคับมือยังทำไม่ได้และภาพก็ยังไม่มีความหมาย ระยะเวลาประมาณ 2 ถึง 3 ขวบ จึงสามารถขีดเขียนเส้นให้มีความหนักเบาสม่ำเสมอ สามารถบังคับมือได้ แต่ภาพก็ยังไม่มีความหมายนัก ในระยะเวลาประมาณ 3 ถึง 4 ขวบ จึงเริ่มบังคับมือได้ เส้นมีความหนักเบาสม่ำเสมอ และการวาดภาพมีความหมายมากขึ้น

ขั้นตอนของการเขียน (Stages of Writing)

Goodman (1986) ค้นพบว่า การเขียนจะพัฒนาขึ้นเป็นขั้นๆ ตามลำดับไป ซึ่งสรุปได้ตามลำดับดังนี้

1. ขั้นขีดเขียน (Scribble stage) เมื่อเด็กเริ่มการเขียนหรือขีดเขียนใดๆ ก็ตาม เป็นการเริ่มเรียนภาษาเขียน ขั้นแรกของการพัฒนาการเขียน เริ่มมาจากการขีดเขียน ซึ่งจะเกิดก่อนที่เด็กสามารถเขียนตัวอักษรได้
2. ขั้นขีดเส้นซ้ำๆ ตามระยะยาว (Linear repetitive stage) ขั้นต่อไปของการพัฒนาการเขียนก็คือ การที่เด็กลากหรือขีดเส้นไปตามระยะยาวหรือแนวขวางซ้ำๆ ในขั้นนี้เด็กจะรู้ว่าการเขียนจะเป็นไปตามขวาง ตัวอักษรจะปรากฏเป็นเส้นไปตามขวางของหน้ากระดาษ
3. ขั้นการเขียนตัวอักษรไม่เลือก (Random letter stage) ในขั้นนี้เด็กจะเรียนเกี่ยวกับรูปแบบของตัวอักษรและใช้ตัวอักษรเหล่านั้น โดยเขียนเรียงไม่เลือก โดยไม่ได้คำนึงถึงลักษณะที่ถูกต้อง เด็กจะแสดงเส้นสายอักษร โดยไม่คำนึงถึงความสัมพันธ์ของเสียงของคำที่ต้องการบันทึกลง
4. ขั้นเขียนตามชื่อตัวอักษรหรือตามเสียง (Letter name writing, or phonetic writing) ในขั้นนี้เด็กจะเริ่มเข้าใจความเกี่ยวข้องระหว่างอักษรกับเสียงเด็กจะสามารถเขียนตัวอักษรที่รูปแบบและเสียงเหมือนกัน ตัวอย่างเช่นเด็กจะเขียนคำว่า “you” โดยใช้ตัวอักษร “u” เด็กจะเขียนจากสิ่งที่ได้ยินและเอาตัวอักษรกับเสียงมาเกี่ยวข้องกัน
5. หัวเลี้ยวหัวต่อของการสะกดคำ (Transitional spelling) เมื่อเด็กเรียนภาษาระบบต่างๆ เพิ่มขึ้นก็จะเริ่มเรียนรู้แบบแผนของการเขียนอักษรเด็กจะสะกดคำอย่างระมัดระวังมากขึ้น ถึงแม้ว่าจะสะกดโดยคำนึงถึงเสียงก็ตาม และคำที่เด็กใช้บ่อยๆ เช่นคำว่า “Love” และ “The” ก็เช่นกัน ระยะเวลาที่เด็กสะกดคำตอนนี้เรียกว่าเป็นหัวเลี้ยวหัวต่อของการสะกด (Transitional spelling) ที่จะชี้ให้เห็นว่าเด็กได้เปลี่ยนจากการสะกดโดยยึดถือเสียงไปสู่มาตรฐานและรูปแบบแผนเพิ่มขึ้น

6. การสะกดอย่างมีระเบียบแบบแผน (Conventional spelling) ในขั้นนี้เด็กก็จะประสบความสำเร็จในการสะกดตัวอย่างมีระเบียบแบบแผน เด็กจะมีการเปลี่ยนแปลงอย่างช้าๆ จากการพูดไม่มีสระไปจนกระทั่งพูดได้อย่างผู้ใหญ่ ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต้องการเวลาพอควรที่จะเปลี่ยนจากการขีดๆ เขียนๆ ที่ไม่เข้ารูปเข้ารอยจนกระทั่งมีความพร้อมในการเขียนเต็มที่

ลักษณะการเขียนของเด็กปฐมวัย

Temple (1992) ได้กล่าวถึงลักษณะการเขียนของเด็กเล็ก โดยแบ่งหมวดหมู่ดังนี้

1. หลักการเกิดซ้ำๆ (Recurring principle) เด็กค้นพบว่าการเขียนจะใช้รูปร่างเดิมซ้ำๆ มีลักษณะเป็นแถวๆ ตามหน้ากระดาษ
2. หลักการประกอบกันของเครื่องหมาย (Generative principle) เด็กจะแยกออกว่าอะไรเป็นรูปภาพ อะไรเป็นการเขียน การเขียนจะเกิดขึ้นจากการจัดรอยขีดเขียน เด็กอาจเขียนด้วยตัวอักษรไม่กี่ตัว และอยู่ในลักษณะต่างๆ กัน และมีการเขียนคำซ้ำๆ กัน
3. มโนทัศน์เกี่ยวกับเครื่องหมาย (Sign concept) เด็กเขียนเครื่องหมายเพื่อแทนสิ่งที่ต้องการสื่อสาร หรืออาจให้ผู้อ่านจินตนาการในเครื่องหมายที่ตนเขียน โดยเด็กจะไม่สามารถบอกเหตุผลได้ว่าเพราะเหตุใดจึงใช้เครื่องหมายนี้แทนรูปร่างอักษรที่ต้องการเขียน
4. หลักการยืดหยุ่น (Flexibility principle) เด็กสามารถที่จะเรียนรู้ได้ว่าการเขียนตัวอักษรมันต้องมีวิธีการเฉพาะ และวิธีการเขียนตัวอักษรนั้นๆ มีหลายวิธี
5. หลักการเรียงแถวและการจัดหน้า (Linear principles and principle of page arrangement) การเรียนรู้ของเด็กเกี่ยวกับการเขียนในเรื่องทิศทางนั้นเป็นเรื่องที่ยากมากสำหรับเด็ก ซึ่งก็เป็นสิ่งจำเป็นมากในการเขียนตัวอักษรด้วย

นอกจากนี้ Clay (1987) ได้กล่าวถึงสิ่งที่ช่วยให้ครูเข้าใจถึงการพัฒนาการอ่านและการเขียนของเด็ก ซึ่งกล่าวถึงพื้นฐานเบื้องต้นของการอ่านและเขียนของนักเรียนในประเทศนิวซีแลนด์ ได้นำเอาหลักการนี้ไปใช้ในการสอน หลักการดังกล่าวคือ

1. หลักของสัญลักษณ์ (The Principle of Signs) เด็กเรียนรู้ว่าสิ่งของหรือเหตุการณ์สามารถแสดงออกได้โดยสัญลักษณ์ หรือสามารถจะถ่ายทอดออกมาเป็นตัวหนังสือหรือเครื่องหมายต่างๆ
2. หลักการของการเลียนแบบ (The Copying Principle) เด็กมักจะลอกจากสิ่งที่เด็กพบรอบๆ ตัว เช่น โลโก้ต่างๆ ลอกชื่อ รวมไปถึงสิ่งต่างๆ ที่เด็กพบบ่อยๆ
3. หลักของการยืดหยุ่น (The Flexibility Principle) เด็กๆ พบว่าการเขียนตัวอักษรนั้นถึงจะเขียนตัวใหญ่หรือเล็ก ก็ยังเป็นตัวอักษรตัวเดิม ไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร จะมีความหมายเปลี่ยนไป เมื่อมีการสะกดตัวหรือเข้าประโยคเท่านั้นเอง
4. หลักของการประดิษฐ์ (The Inventory Principle) บ่อยครั้งที่เด็กคิดระบบการเรียนรู้ขึ้นเอง และสามารถที่จะทำรายการของอักษรหรือจำนวนค่าที่เขาสามารถอ่านเขียนได้ บางครั้งครูอาจสั่งให้เด็กรวบรวม แต่เด็กก็จะนำสิ่งที่รู้เพิ่มขึ้นมาในจำนวนเหล่านั้นเอง
5. หลักของการระลึกได้ (The Principle of Recurrence) Clay พุดถึงเรื่องการคิดไว้ว่าเป็นแนวโน้มของการกระทำซ้ำๆ ซึ่งสามารถจะบอกความสามารถและนิสัยของเด็กได้ด้วย
6. หลักของการแพร่ขยาย (The Generating Principle) หลักของการแพร่ขยายขึ้นอยู่กับ การที่เด็กสามารถใช้คำได้ตามกฎเกณฑ์หรือไม่ พฤติกรรมการเขียนการอ่านอยู่ที่การพัฒนาของภาษาพูด เพราะเด็กไม่สามารถได้ยินทุกสิ่งที่ต้องการจะพูดออกมา ดังนั้น เด็กจะมีทักษะชำนาญเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับภาษารอบๆ ตัวของเด็กด้วย

จากเอกสารที่กล่าวมาสรุปได้ว่า การเขียนเป็นพัฒนาการด้านกล้ามเนื้อเล็ก ความสามารถของทักษะการใช้มือ การขีดเขียนล้วนเป็นไปตามหลักของพัฒนาการคือมีระยะขั้นตอนเริ่มจากง่ายไปหายาก จากใกล้ตัวออกไปไกลตัว ซึ่งแต่ละช่วงวัยมีความแตกต่างกันไป การศึกษาพัฒนาการในแต่ละด้านจะช่วยให้ครูและผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กปฐมวัยได้จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับวัยของเด็กอันจะเป็นการพัฒนาเด็กให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

องค์ประกอบและความพร้อมในการเขียน

ความพร้อมเป็นการเจริญทางวุฒิภาวะ ซึ่งจะส่งผลถึงความสามารถในการเรียนรู้หรือ การทำสิ่งใหม่ ๆ อย่างไม่ได้ผล การสอนทักษะภาษาไทยให้แก่เด็กเริ่มเรียนนั้น จะต้องสอนทั้งการฟัง การพูด การอ่าน และการเขียน ทักษะทั้งสี่อย่างนี้การเขียนเป็นทักษะที่เด็กเรียนได้ยากที่สุดและ ยากกว่าการอ่าน เพราะการอ่านใช้แต่เพียงการสังเกตความแตกต่างของตัวอักษรกับการทำความเข้าใจความหมายของตัวอักษรและใช้ความสัมพันธ์ระหว่างสายตากับตัวอักษรเท่านั้น แต่การเขียน จะต้องประสานสัมพันธ์ระหว่างสมอง สายตา และกล้ามเนื้อมือด้วย ดังนั้น การสอนเขียนให้กับ เด็กปฐมวัยจึงต้องคำนึงถึงสมอง การรับรู้ทางสายตา กล้ามเนื้อมือและการประสานสัมพันธ์ของ กล้ามเนื้อมือและสายตา เพราะเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของความพร้อมในการเขียน Clay (1987)

สมบัติ (2523) ได้กล่าวไว้ว่า เด็กจะมีความเจริญหรือพัฒนาการทางความสามารถในด้าน การเขียนได้ดีเพียงใดต้องอาศัยการศึกษาองค์ประกอบด้านต่างๆ ที่มีในตัวเด็ก ดังนี้

1. วุฒิภาวะ ประการสำคัญต้องมีสายตาดีมองเห็นแล้วสามารถจดจำได้ รู้จักสังเกตตัวอักษร สระ พยัญชนะ มีการเคลื่อนไหวสายตาได้ดี และนอกจากนี้ มือและตาจะต้องสัมพันธ์กันด้วย ตามองแล้วสามารถเขียนได้ บางครั้งการเขียนคลาดเคลื่อนเพราะสายตาไม่ปกติจึงทำให้เขียน บกพร่องได้
2. ความพร้อมต่างๆ เช่น สมองเจริญพอที่จะจดจำคำต่างๆ ได้ มีการรับรู้คำต่างๆ และได้สัมผัสคำต่างๆมาแล้ว เช่น เคยพูด เคยได้รับการบอกเล่า การพูดที่คล่องแคล่วก็สื่อถึงความพร้อม ที่จะเขียน มีอารมณ์ปกติ ไม่ออกอ้อน จี้อาย เมื่อเขียนผิด เขียนไม่ได้ ก็พร้อมที่เผชิญซักถาม นอกจากนี้ การเข้าสังคมเก่งก็มีส่วนช่วยให้เด็กพร้อมที่จะเขียนได้ และที่ไม่ควรมองข้ามไปเกี่ยวกับ ความพร้อมอีกประการหนึ่ง คือ สภาวะทางกาย เช่น สามารถนั่งได้ในเวลานานพอสมควรสำหรับ ในวัย 8 ปี มือและอวัยวะต่างๆ อยู่ในสภาพปกติไม่มีความบกพร่องใดๆ
3. พฤติกรรมของเด็กเอง เด็กที่อยู่ตามลำพัง ชอบवाद ชอบขีด ชอบเขียน เคลื่อนไหว ส่วนต่างๆ ของอวัยวะไปมาอยู่เสมอ จะเห็นว่าเวลาที่มีสมุดดินสออยู่ใกล้ตัวเด็ก ก็จะลากจะวาดเป็น เส้นต่างๆ ถ้าครูเห็นการกระทำเช่นนั้น ก็ควรฉวยโอกาสสอนการเขียนแบบง่ายๆ ได้

การเตรียมความพร้อมในการเขียน

การเตรียมความพร้อมให้เด็กในเรื่องการเขียนนั้น ผู้สอนควรเตรียมเด็กให้มีความพร้อมในด้านต่างๆ ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ซึ่งเด็กแต่ละคนจะมีความพร้อมไม่เท่ากัน ผู้สอนจึงควรวหาวิธีกระตุ้นเพื่อให้เด็กเกิดความพร้อมให้ได้มากที่สุด เพื่อเด็กจะได้เขียนได้ ตามที่ พูนสุข (2544) กล่าวว่า เด็กจะเขียนได้ดีเมื่อเด็กมีความพร้อมที่จะเขียน แต่เด็กมีความพร้อมไม่เท่ากัน ดังนั้นจึงต้องหาวิธีสร้างเสริม โดยเตรียมเด็กให้พร้อมก่อนเขียน ทั้งตา ภาษา และความจำ เพื่อช่วยให้เด็กรับรู้ รู้จักสังเกต แยกแยะสิ่งต่างๆ ที่มองเห็น และถ่ายโยงไปใช้ในการพูดและเขียน อุปกรณ์หรือสื่อที่ใช้อาจจะเป็นของจริง ของเล่น เป็นภาพหรือในรูปแบบต่างๆ ซึ่งจะช่วยให้เด็กมีความพร้อมด้านต่างๆ ดังนี้

1. ให้ฝึกกวาดสายตาจากซ้ายไปขวา และจากบนลงล่าง เพื่อให้สอดคล้องกับการอ่านและเขียนภาษาไทย
2. ให้สนใจและรับรู้สิ่งต่างๆ ที่อยู่รอบตัว เช่น รู้จักคำศัพท์ที่ใช้เรียกชื่อบุคคล สัตว์ สิ่งของ เป็นต้น ลักษณะของสิ่งต่างๆ เช่น สี รูปร่าง ขนาด ระยะ นอกจากนี้ให้รู้ถึงคุณสมบัติของสิ่งนั้นๆ ด้วย เช่น ลอย หรือจม เป็นต้น
3. ให้จำและเปรียบเทียบความเหมือน ความต่างของสิ่งต่างๆ ได้ถูกต้อง เช่น บุคคล ที่ได้พบเห็น สัตว์ สิ่งของ เครื่องใช้ เป็นต้น
4. ให้จำแนกและเปรียบเทียบความเหมือน ความต่างของสิ่งต่างๆ และสัญลักษณ์ เช่น สี รูปร่าง ขนาด ตำแหน่ง ทิศทาง ผิวสัมผัสของวัตถุ และความปกติและผิดปกติของสิ่งต่างๆ ด้วย
5. ให้มองเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่างๆ ว่าเป็นสิ่งที่ต้องใช้คู่กันเป็นพวกเดียวกัน เช่น ลักษณะ หรือรูปร่างคล้ายกัน เป็นต้น
6. ให้ฝึกเรียงลำดับสิ่งต่างๆ ในเรื่องขนาด จำนวน รวมทั้งตัวเลขและพยัญชนะ รวมถึงการเรียงลำดับเหตุการณ์ก่อน-หลังด้วย

คุชฎี (2532) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์ในการฝึกความพร้อมในการเขียนและกล้ำมเนื้อมือว่า

1. ก่อนหัดให้เด็กเขียนอักษรตัวใดให้เริ่มด้วยการเขียนตามครูในอากาศพร้อมๆ กันทั้งห้อง โดยครูหันหน้าเข้าหากระดาน แล้วเรียกเด็กมาเขียนพร้อมๆ กันกับครูในกระดานก่อนสัก 3-4 คน ขึ้นต่อไปจึงจะใช้หนังสือ เมื่อใช้หนังสือแล้วก็ต้องเริ่มต้นด้วยการใช้นิ้วลากไปตามตัวอักษรก่อน แล้วจึงใช้ดินสอด่อกภายหลังเช่นนี้เสมอไป

2. เมื่อจะให้เด็กใช้การสังเกตลักษณะต่างๆ ของรูปภาพหรือของตัวอักษร ให้เด็กใช้กระดาษหรือหนังสือปิดให้คงเหลือแต่รูปหรือตัวอักษรที่ต้องการทีละแถว การทำเช่นนี้เป็นการช่วยให้เด็กได้มีสมาธิขึ้น

3. การเขียนของเด็กในครั้งแรก ๆ เด็กคงเขียนเส้นคดเคี้ยวบ้าง ความเป็นระเบียบไม่เป็น สิ่งที่สำคัญเพียงแค่วาดตามทิศทางให้ถูกต้องตามหลักการเขียนอักษร

นอกจากนี้ พุนสุข (2544) ได้กล่าวถึงกิจกรรมที่ฝึกความพร้อมด้านกล้ำมเนื้อมือนิ้วมือ และฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ซึ่งจะช่วยให้พัฒนาการด้านการเขียนของเด็กให้เกิดความพร้อมเร็วยิ่งขึ้น มีหลายวิธีดังนี้

พราวพรรณ (2537) ได้กล่าวถึงความพร้อมในการเขียนควรคำนึงในเรื่อง

1. ความพร้อมทางด้านสายตา การรับรู้ เด็กควรสามารถสังเกตและมีความเข้าใจถึงความแตกต่างของสิ่งที่เห็นได้ดี เช่น เส้นตรง เส้นโค้ง หัวเข้า และหัวออกของตัวอักษร

2. ความพร้อมทางการใช้มือและตาให้สัมพันธ์กันเพราะการเขียนจะต้องใช้ความคิด การใช้มือและตาต้องมีความสัมพันธ์กัน และให้ประสานกับความคิด

3. ความพร้อมทางอารมณ์ ควรมีความสนใจนาน มีสมาธิ

4. ความพร้อมทางร่างกาย มีสุขภาพแข็งแรง

5. ความพร้อมทางประสบการณ์

6. ความสามารถในการใช้ภาษาพูด การใช้คำศัพท์ต่างๆ

ดังนั้น ความพร้อมถือเป็นองค์ประกอบสำคัญในการจัดการเรียนการสอนในเด็กปฐมวัย ความสามารถในการร่วมกิจกรรมในการเรียนและการประสบผลความสำเร็จในการเรียนระยะเริ่มต้นนั้น เด็กจะต้องมีความพร้อมทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาเพื่อเด็กจะได้ประกอบกิจกรรมต่างๆ ที่ทำให้เกิด การเรียนรู้บนพื้นฐานแห่งความพึงพอใจ ความสุข และสนุก ในการร่วมกิจกรรมนั้น เด็กอาจมีการฝึกความพร้อมโดยอาศัยงานซึ่งตนทำได้เสียก่อนเพื่อจะได้เชื่อมโยงสู่งานใหม่ ซึ่งใช้ความสามารถในแนวเดียวกัน ในการเขียนเด็กจะต้องใช้ความพร้อมในทุกด้าน เด็กจะต้องได้รับประสบการณ์หรือจากการฝึกฝนในเรื่องเกี่ยวข้องกับการเขียน ทั้งในเรื่องการฝึกกล้ามเนื้อมือ สายตา เป็นต้น หลังจากนั้นเด็กจะพัฒนาความสามารถในการเขียนจากขั้นง่ายๆ ไปสู่ขั้นที่ซับซ้อนยิ่งขึ้น จนกระทั่งเริ่มเป็นตัวอักษรที่สามารถสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ ซึ่งตัวอักษรใดๆ จะประกอบด้วยลวดลายของเส้นซึ่งขีดไปในทิศทางต่างๆ กันอย่างจงใจ เป็นลวดลาย ซึ่งต้องทำตามแบบแผน มิใช่ขีดเขียนอย่างไม่จงใจ

การฝึกความพร้อมในการเขียน

การฝึกความพร้อมในการเขียนเด็กควรได้รับพัฒนากล้ามเนื้อ โดยจัดกิจกรรมดังนี้

1. ให้เล่นเครื่องเล่นสนามกลางแจ้ง เช่น ชิงช้า กระดานลื่น ม้าหมุน เป็นต้น โดยเด็กจะได้เล่น ปีนป่าย ห้อยโหน ลอด คลาน วิ่ง กระโดด กลิ้งตัว เป็นต้น
2. ให้เล่นโยน-รับ เตะ ตบ ลูกบอล โยน-รับ ห่วงยางหรือลูกช่วง
3. ให้เล่นจี้จักรยาน และว่ายน้ำ
4. ให้เล่นเกม หรือการเล่นต่างๆ
5. ให้ใช้ไม้ขีดเขียนเล่นบนดิน ใช้นิ้วมือขีดเขียนเล่นบนทราย และชุดอุโมงค์ ก่อเจดีย์ โดยใช้ทราย ใช้ชอล์กขีดเขียนเล่นบนกระดานดำ

6. ให้เล่นกับงานศิลปะ เช่น ให้อวดภาพพระบายสีด้วยสีเทียนหรือสีไม้ ให้อวดภาพด้วยฟูกันหรือแปรงทาสีอันเล็กๆ ด้วยสีน้ำหรือสีฝุ่นหรือสีโปสเตอร์ ให้อวดภาพด้วยนิ้วมือ ด้วยแป้งมันผสมสี เป็นต้น ให้เขียนภาพด้วยเชือกหรือด้ายหลอด ให้พิมพ์ภาพด้วยเศษวัสดุหรือวัสดุจากธรรมชาติ
7. ให้เล่นของเล่นที่ใช้มือ นิ้วมือ เช่น เล่นโทรศัพท์ที่เล่นเปลี่ยนเสื้อผ้าตุ๊กตา รูดชิป ตีกระดุม ผูกเชือกกรองเท้า เล่นไล่ของลงในช่อง
8. ให้เล่นเครื่องดนตรีสำหรับเด็กเช่นเล่นเขย่าลูกแซค ตีกลอง ตีฉาบ ตีฉิ่ง ตีระนาด เป่าปี่ ฯลฯ
9. ให้ทำท่าทางประกอบเพลง คำคล้องจอง หรือแสดงท่าเคลื่อนไหวตามจังหวะ เช่น ทำท่ากายบริหาร ท่าเคลื่อนไหวเลียนแบบสัตว์ ทำท่าทางตามจินตนาการ
10. ให้เล่าเรื่อง เล่านิทาน โดยใช้ หุ่นมือและหุ่นนิ้วประกอบ

Anderson (1984) ได้แยกการฝึกความพร้อมในการเขียนเป็น 3 แบบ คือ

แบบที่ 1 ฝึกกล้ามเนื้อและฝึกการบังคับเครื่องมือที่ใช้เขียนให้เด็กได้พัฒนากล้ามเนื้อของมือด้วยการเล่นเครื่องเล่นต่างๆ เช่น เล่นโทรศัพท์ จัด โตะเปลี่ยนเสื้อผ้าตุ๊กตา ตัดกระดาษด้วยกรรไกร เขียนภาพด้วยนิ้วมือ ปั้นดินเหนียว ตีภาพ และฝึกใช้ชอล์กเขียนบนกระดาน หรือใช้สีเทียนเขียนในกระดาษแผ่นใหญ่ๆ

แบบที่ 2 เพื่อความสามารถของเด็กในการใช้ภาษา พวกที่ฝึกแบบนี้เชื่อว่าเป็นการหาประโยชน์มิได้ที่จะให้เด็กเขียนก่อนที่จะสามารถอธิบายสิ่งที่คิดได้ เด็กเริ่มเรียนจะต้องมีประสบการณ์อย่างมากเพื่อที่จะสามารถแสดงความคิดด้วยตนเองได้ เมื่อเด็กได้ฟังเรื่องราวต่างๆ ดูภาพ หรือฟังเพลงต่างๆ เด็กจะต้องได้รับการกระตุ้นให้ได้มีโอกาสวิพากษ์วิจารณ์และออกความคิดเห็นโดยเสรี

แบบที่ 3 ให้การฝึกฝนเกี่ยวกับพื้นฐานในการเขียนโดยตรง เริ่มแรกให้เขียนบนกระดานดำก่อน เพื่อให้เด็กได้ใช้กล้ามเนื้อใหญ่เข้าใจรูปร่างตัวอักษรที่แท้จริงและรู้จักวิธีเขียน เด็กจะได้รับการเขียนวงกลมเป็นอันดับแรกโดยมีการกำหนดทิศทางที่เริ่มต้นเขียนให้ เช่น เขียนรูปนาฬิกา

ขนมกลมๆ ลูกบอล ฟองสบู่ เป็นต้น ต่อจากนั้นก็เชื่อมโยงวงกลมกับเส้นตรง เช่น วาดภาพเกวียน มีล้อวาดภาพไม้ตะพดมีหัวกลม เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า เด็กควรได้รับการเตรียมความพร้อมในการเขียน โดยการใช้วัสดุอุปกรณ์และ กิจกรรมต่างๆ โดยเด็กจะได้รับการฝึกการใช้กล้ามเนื้อ และเป็นการสร้างการประสานสัมพันธ์ ระหว่างมือและตา ซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นในการเขียนของเด็ก

ประมวญ (2507) ได้กล่าวถึง การฝึกเด็กเพื่อให้เกิดความพร้อมในการเขียนหนังสือว่า ควรมีลักษณะดังนี้

1. แบบฝึกหัดการเขียนเส้นตรงจากจุดหนึ่งไปอีกจุดหนึ่ง เพื่อให้ได้เส้นตรงจริงให้เห็นว่าเส้นตรงนั้นต่างจากเส้นโค้ง ซึ่งกว่าเด็กจะวาดเส้นระหว่างจุด 2 จุดโดยมิให้คดไปคดมาได้นั้น ก็ต้องใช้เวลาฝึกนาน

2. แบบฝึกการวาดเส้นตรงไปในทิศทางต่างๆ กัน เช่น แนวตั้ง แนวนอน แนวเฉียง ในตอนแรกๆ ใช้จุด 2 จุดนำ ต่อเมื่อชำนาญแล้วจึงหัดเขียนมือเปล่า

3. แบบฝึกหัดการบรรจบเส้นเหล่านั้นให้เป็นรูปร่างต่างๆ กันตั้งแต่ง่ายไปหายากซึ่ง อาจเป็นรูปทรงเรขาคณิต เช่น วงกลม สามเหลี่ยม สี่เหลี่ยม เป็นต้น

จากที่กล่าวแล้วว่า ในการเริ่มต้นของการสอนเขียนเด็กควรได้รับการเตรียมพร้อมสำหรับการเขียนโดยการฝึกการประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา ซึ่ง พราวพรรณ (2531) ได้กล่าวว่า เด็กควรได้รับประสบการณ์ ก่อนเขียน เพราะเด็กปฐมวัยโดยทั่วไปไม่สามารถบังคับกล้ามเนื้อและความสัมพันธ์ระหว่างมือและตาในการเขียนตัวอักษร รวมถึงการบังคับทิศทางของเส้นที่เขียนได้ ดังนั้น การฝึกต้องเป็นไปอย่างสบายๆ ไม่เร่งรัด หรือบังคับให้เขียน ซึ่งจะช่วยให้กล้ามเนื้อของเด็กค่อยๆ แข็งแรง

นิตยา (2539) ได้กล่าวถึงการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมความพร้อมด้านการเขียนดังนี้

1. การฝึกเพื่อสร้างสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา แขนกับมือ การพัฒนากล้ามเนื้อโดยการจัดกิจกรรมต่างๆ ให้กับเด็ก เช่น การเขียนรูปต่างๆ อย่างอิสระ การตัดกระดาษ การปั้น การจักสาน การเย็บ การร้อยลูกปัด ถ้าเด็กไม่ประสบความสำเร็จในกิจกรรมเหล่านี้อย่างกลมกลืนระหว่างสายตาและมือ เด็กก็ยังไม่พร้อมที่จะฝึกเขียนหนังสือ

2. จัดประสบการณ์ให้เด็กในการเพิ่มพูนคำศัพท์ด้วยการเล่นเกมที่ต่างๆ

3. กระตุ้นให้เกิดความต้องการหรืออยากแสดงออก โดยการเขียนด้วยการให้ทดลองเขียนบนกระดาษ กระดานดำ กระดาษทราย ลากเส้นต่อจุด ต่อเส้นในสมุดแบบฝึกหัด

4. จัดกิจกรรมแนะนำให้เด็กเกิดทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับตัวอักษร เช่น เล่นนิทานเกี่ยวกับตัวอักษร ปั้นดินน้ำมัน หรือดินเหนียวเป็นตัวอักษร การใช้มือคลำตัวอักษรที่ถูกจัดเตรียมไว้ ตลอดจนเรื่องอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น

4.1 การรู้จักท่าทางการเขียนที่ถูกต้อง

4.2 การรู้จักเขียนจากทางซ้ายไปทางขวา

4.3 การจับชอล์ก ดินสอถูกวิธี

4.4 การเล่นเกมต่างๆ ให้เหมาะสมกับตัวอักษร

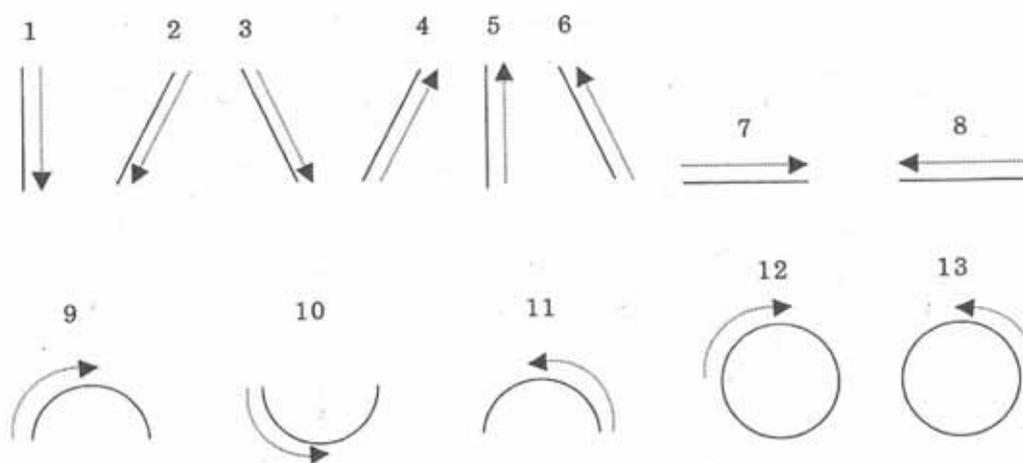
5. การสร้างสิ่งแวดล้อมที่โรงเรียนและบ้าน ซึ่งจะมีส่วนช่วยให้เกิดความพร้อมในการเขียนเป็นอันมาก ความพร้อมในระยะต้นๆ ที่เด็กสนใจ คือ เด็กจะสนใจในเรื่องรูปร่างของตัวอักษรมากกว่าที่จะศึกษาถึงความหมายของตัวอักษรนั้นๆ ดังนั้น สื่อการสอนหรืออุปกรณ์ต่างๆ เช่น หนังสือ ของเล่น รูปภาพ เป็นต้น จะช่วยให้เด็กมีความพร้อมในการเขียนเร็วขึ้น

เส้นที่ประกอบเป็นตัวอักษรไทย

พูนสุข (2544) ได้กล่าวถึงตัวอักษร หรือตัวหนังสือว่ามีเส้นเป็นองค์ประกอบ ดังนั้น เด็กที่เริ่มเขียนจึงควรฝึก เพื่อให้มือและนิ้วมือขีดเขียนเส้นต่างๆ ได้อย่างคล่องแคล่ว เพื่อเป็นพื้นฐานในการเขียนต่อไป

ประมวญ (2519) กล่าวไว้ว่าตัวหนังสือใดๆ ย่อมประกอบขึ้นด้วยลวดลายของเส้นที่ขีดไปในทิศทางต่างๆ กันอย่างจงใจ ซึ่งต้องทำตามแผนมิใช่ขีดอย่างไม่จงใจ

พูนสุข (2514) ได้ทำการวิจัยพบว่า เส้นแบบต่างๆ ที่จำเป็นและนำไปสู่การเขียนอักษรไทยมีทั้งหมด 13 เส้น ดังนี้

ภาพที่ 1 เส้นแบบต่างๆ ที่จำเป็นและนำไปสู่การเขียนอักษรไทย

ที่มา: พูนสุข (2514)

โดยมีข้อเสนอแนะว่า การสอนเด็กเริ่มเรียนควรวอร์เตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเขียนและสอนให้เด็กเขียนเส้นต่างๆ ก่อนที่จะเรียนเขียนอักษรไทย เพราะการฝึกให้เด็กเขียนเส้นเป็นการทำให้เด็กเกิดความคุ้นเคยกับส่วนประกอบของตัวอักษรและมีความพร้อมที่จะเขียนตัวอักษร

Green (1975) ได้ให้คำแนะนำในการสอนเขียนลายมือไว้ว่า

1. พิจารณาว่าการเขียนเป็นเพียงวิธีแสดงออกแบบหนึ่งเท่านั้น มิใช่เป็นจุดหมายปลายทางของการแสดงออก
2. สิ่งที่ควรคำนึงถึงก่อนอื่นในเรื่องการเขียนลายมือ คือ ท่า นั่ง ท่าทางที่เขียน การวางมือ การวางกระดาษ การจับเครื่องเขียน
3. การสอนเขียนลายมือ ควรมีตารางกำหนดเวลาที่แน่นอนไว้ แต่กิจกรรมในการสอนต้องเป็นไปอย่างสบายไม่เคร่งครัด
4. ควรมีระยะเวลาสั้นๆ บางระยะที่ใช้ฝึกฝนเกี่ยวกับการแก้ไขรูปร่างของตัวอักษรและการปรับปรุงวิธีเขียนให้ดีขึ้น
5. การฝึกฝนอย่างจริงจัง ควรทำเมื่อเด็กมีความต้องการและผู้สอนควรฝึกฝนแนะนำอย่างใกล้ชิด

6. ในการสอนเขียนลายมือ ผู้สอนควรมีตารางบันทึกความก้าวหน้าของเด็กแต่ละคน

พูนสุข (2544) ได้แนะวิธีฝึกให้เด็กมีลายมือสวยไว้ดังนี้

1. เตรียมความพร้อมด้านอารมณ์ การฝึกเด็กที่เริ่มเขียนจะต้องเตรียมอารมณ์ของเด็กให้พร้อมเสียก่อนโดยให้กำลังใจ พร้อมทั้งชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของการเขียนและประโยชน์ของลายมือที่สวยงามด้วย เช่น ชมว่าเด็กเป็นคนเก่ง คนเก่งจะต้องเขียนเก่งด้วย เพราะสามารถเขียนเล่าเรื่องต่างๆ ให้คนอื่นทราบได้
2. เตรียมความพร้อมด้านร่างกาย เด็กจะต้องมีความพร้อมด้านร่างกายหลายอย่าง กล่าวคือ มีสายตาดีสามารถสังเกตและจำแนกสิ่งที่เห็นได้ว่าเหมือนกัน หรือต่างกัน และมีนิ้วมือที่แข็งแรงสามารถจับดินสอดได้ รวมทั้งตาและมือจะต้องมีความสัมพันธ์กันอย่างดี คือ สามารถจับดินสอด

ลากเส้นไปตามทิศทางที่ตามองเห็นได้ นอกจากเด็กจะมีความพร้อมทางด้านมือ นิ้วมือ และตากับมือ สัมพันธ์กันดีแล้วเด็กยังจะต้องฝึกทำนั่งจับดินสอและวางกระดาษให้ถูกต้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเขียน

วรวรรณ (2526) ได้ศึกษาเปรียบเทียบสัมฤทธิ์ผล ในการเขียนลายเส้นอักษรไทยของเด็ก ก่อนวัยเรียน ระหว่างการฝึกด้วยเครื่องเล่น และการฝึกด้วยแบบฝึก โดยใช้กลุ่มตัวอย่างเป็นเด็กก่อนวัยเรียน จำนวน 40 คน ของโรงเรียน อนุบาลบ้านเด็ก ผลการวิจัยพบว่า เด็กในกลุ่มทดลองมีสัมฤทธิ์ผลทางการเขียนลายเส้นอักษรไทย คือ เส้น 13 เส้น ที่เด็กจำเป็นต้องเขียนก่อนการเขียนอักษรไทย และด้านความสามารถในการลากเส้นให้ถูกทิศทางสูงกว่า กลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .01

วิสิฐฐ์ศรี (2539) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการส่งเสริมพัฒนาการด้านการเขียนให้แก่เด็ก ในโรงเรียนอนุบาล สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาเอกชน กรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามกับผู้บริหาร จำนวน 90 คน และครูอนุบาลชั้นปีที่ 1 2 และ 3 จำนวน 270 คน ผลการวิจัยพบว่า ผู้บริหารและครูอนุบาลส่วนใหญ่มีจุดประสงค์ในการส่งเสริมให้เด็กฝึกการใช้กล้ามเนื้อมือและตาให้สัมพันธ์กัน ส่วนด้านกิจกรรมการเรียนการสอนพบว่า โรงเรียนส่งเสริมพัฒนาการด้านเขียนให้แก่เด็กตามลักษณะของกิจกรรมการเรียนการสอนเป็น 5 แบบ คือ แบบคัดเขียนและเตรียมความพร้อม 56.67% แบบคัดเขียนแบบเตรียมความพร้อมและแบบธรรมชาติรวมกัน 15.56% แบบคัดเขียน 13.33% แบบเตรียมความพร้อม 11.11% แบบเตรียมความพร้อมและแบบธรรมชาติ 3.33%

สุขกมล (2541) ได้ศึกษาผลของการทำกิจกรรมศิลปะประเภทสอง มิติที่มีต่อความพร้อมด้านการเขียนของเด็กก่อนวัยเรียน ผลการวิจัยพบว่า เด็กกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมด้านการเขียนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมด้านการเขียนสูงกว่ากลุ่มควบคุม และเด็กก่อนวัยเรียนกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมด้านการเขียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 โดยหลังการทดลองมีคะแนนเฉลี่ยความพร้อมด้านการเขียนสูงกว่าก่อนการทดลอง

Arnold (1960) ได้ทำการสำรวจเกี่ยวกับเวลาที่ใช้ในการสอนเขียนลายมือ ผลปรากฏว่า ช่วงเวลาในการสอนเขียนลายมือแต่ละครั้งส่วนมากกำหนดประมาณ 15-20 นาที

Mosbo (1963) ได้กล่าวว่า การให้เด็กหัดเขียนในตอนเช้า เชื่อกันว่าจะเขียนได้ดีกว่า

Nutt (1989) พบว่า ถ้าหากการเขียนเป็นไปอย่างมีจังหวะแล้ว เวลาที่ใช้การเขียนอักษร แต่ละตัว จะมีความผันแปรไปอย่างสม่ำเสมอกับความยาวของเส้นที่ลาก ทิศทาง และปริมาณของ เส้นที่ลาก

Armfield (1977) ได้วิจัยเรื่อง การรับรู้เกี่ยวกับการเตรียมในการฝึกทักษะทางการเขียนของเด็กวัยก่อนเรียนพบว่า การฝึกหัดคัดลายมือ ไม่ควรสอนในระดับก่อนวัยเรียน แต่ครูก็สามารถที่จะ ช่วยเด็กให้มีการกวาดสายตา และฝึกทักษะอื่นๆ ที่จะเชื่อมโยงไปสู่การฝึกเขียนต่อไป ซึ่งมีลักษณะ เป็นขั้นเป็นตอนในเรื่องต่างๆ ดังนี้ คือ 1) มีการลากเส้นแบ่งครึ่ง 2) การจับดินสอในการเขียน 3) การประสานมือ 4) การใช้นิ้วให้คล่อง 5) การเอียงมือให้ถูกทิศทาง 6) การประสานสัมพันธ์ ระหว่างมือกับสายตา 7) ทักษะในการใช้สายตาเลียนแบบรอยตัวอย่าง 8) ทักษะการรับรู้ทางสายตา 9) การใช้กรรไกร 10) การใช้อุปกรณ์ในการฝึกเขียน 11) การใช้เส้นแนวตั้งและแนวนอน 12) จังหวะ การใช้เส้นในการเขียนหนังสือ 13) การใช้เส้นเอียง 14) การเขียนเลียนแบบของเดิม 15) ข้อเสนอแนะ พิเศษ สำหรับเด็กเรียนช้า ซึ่งอุปกรณ์ต่างๆ ในการนี้จะถูกเตรียมล่วงหน้า

Jones (1987) ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการเบื้องต้นของการเขียน ในเด็กที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี โดยใช้เวลา 6-8 สัปดาห์ ผลการทดลองพบว่า มีการใช้ภาษาเขียน 5 ระดับ คือ ระดับที่ 1 เด็กไม่สามารถแยกการวาดและการเขียนได้ ระดับที่ 2 เด็กเริ่มเข้าใจว่าการเขียนมีความหมาย ระดับที่ 3 เด็กเป็นตัวของตัวเองในการเขียน ระดับที่ 4 เด็กเริ่มเรียนรู้ตัวอักษรและตัวเลข และ ระดับที่ 5 เด็กพยายามที่จะเขียนให้เข้าสู่หลักภาษามากขึ้น ดังนั้น เด็กจะเรียนภาษาเขียนโดยการลองผิดลองถูกมาก่อน

Neill (1989) ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการลากกากบาท และทักษะการคัดลายมือในเด็กเกรดหนึ่ง ถึงความเป็นไปได้ว่าเด็กจะสามารถคัดตัวอักษรครั้งบรรทัด ในเด็กจำนวน 462 คน โดยให้ลอกประโยค ตามแบบ และเด็กจะกากบาทลงบนกระดาษขนาดใหญ่ ผลการทดลองพบว่า ทักษะการคัดลายมือนั้น เกี่ยวข้องกับเพศของเด็ก ความพร้อมในการใช้มือ อายุ เวลา และจำนวน ตัวอักษร และเด็กที่ใช้

การกากบาทนั้นมีคะแนนสูงกว่าการเขียนตามแบบ และนักเรียนที่เขียนประโยคยาวๆ คะแนนจะน้อย นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กผู้หญิงทำคะแนนได้ดีกว่าเด็กผู้ชาย

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การเขียนมีความสัมพันธ์กับการใช้กล้ามเนื้อมือและสายตา การฝึกให้เด็กได้มีการลากเส้นแบบต่างๆ ให้ถูกทิศทางหรือกิจกรรมศิลปะประเภทสองมิติจะช่วยส่งเสริมให้พัฒนาการด้านการเขียนสูงขึ้น นอกจากนี้เวลาที่ใช้ในการสอนเขียนสำหรับเด็กหัดเขียนควรเป็นเวลาเช้าและใช้เวลาครั้งละประมาณ 15-20 นาที ซึ่งเด็กจะเขียนโดยการลองผิดลองถูกมาก่อน และเมื่อเขียนเป็นประโยคยาวๆ เด็กผู้หญิงจะทำได้ดีกว่าเด็กชาย

กิจกรรมการวาด

ความหมายของกิจกรรมการวาด

จินตนาวรรณ (2541) กล่าวว่า การวาดภาพเป็นกิจกรรมหนึ่งที่มีคุณค่าสำหรับเด็กปฐมวัย เพราะนอกจากจะช่วยให้เด็กเพลิดเพลินแล้วในขณะที่เด็กกำลังวาดเด็กจะได้ฝึกการสังเกตจำแนก และเปรียบเทียบ ช่วยให้เด็กได้เรียนรู้ในเรื่องต่างๆ โดยผ่านประสบการณ์ตรง

ละออ (2529) ได้กล่าวถึงคุณค่าของกิจกรรมการวาดภาพที่มีต่อเด็กปฐมวัยไว้ดังนี้

1. ช่วยผ่อนคลายอารมณ์ของเด็ก เด็กมีความสุข เพราะได้แสดงออกความพอใจอย่างเต็มที่
2. ช่วยให้เด็กได้แสดงความคิด ความสนใจ ความถนัดตามธรรมชาติของเด็กออกมาอย่างเต็มที่
3. ฝึกทักษะการใช้มือของเด็กให้ชำนาญ
4. เป็นการปลูกฝังให้เด็กมีจินตนาการและความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

วิรุณ (2526) กล่าวถึงการวาดภาพของเด็กปฐมวัยว่าเป็นการแสดงออกเพื่อแสดงพฤติกรรมที่สำคัญ คือ เพื่อให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวร่างกาย เพื่อความสนุกสนานเพลิดเพลิน และเพื่อเรียนรู้การสร้างสรรค์และการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมและได้แบ่งพัฒนาการการแสดงผลทางศิลปะของเด็กไว้ 3 ระดับ คือ

1. วัยที่แสดงออกด้วยการขีดเขียน (Scribbling Stage) เด็กอายุ 2-4 ปี จะเริ่มขีดเขียนภาพ ลักษณะขีดเขียนยุ่งเหยิง มีการควบคุมการขีดเขียนช้าๆ กัน และจากระยะเริ่มแรกก็จะค่อยๆ พัฒนาไปสู่การผสมผสานกันระหว่างการเคลื่อนไหวที่เป็นไปเองอย่างอัตโนมัติกับภาพที่ปรากฏให้มองเห็นได้ เริ่มคิดและเข้าใจเส้นที่ตนเองขีดเขียนลงไปในระยะ 3-4 ปี เด็กจะพยายามสร้างความสัมพันธ์ระหว่างการขีดเขียนกับโลกภายนอกเข้าด้วยกัน และสามารถสร้างเป็นภาพให้เกิดขึ้นได้ แทนที่จะเป็นเพียงแต่แสดงการเคลื่อนไหวของเส้นเหมือนในระยะแรกเท่านั้น โดยภาพส่วนรวมแล้ว เด็กในวัยนี้ ภาพวาดจะมีความสำคัญในแง่ของการบันทึก ความคิด และความรูสึกของเด็กโดยตรง

2. วัยที่แสดงออกด้วยลักษณะ (Symbolic Stage) เด็กวัยนี้อยู่ในช่วงอายุ 4-9 ปี ในระยะแรกๆ จะเป็นระยะเริ่มต้นของการพัฒนา สัญลักษณ์ที่ปรากฏจะขึ้นอยู่กับการรับรู้ต่อสภาพแวดล้อมโดยตรง เด็กจะขีดเขียนตามที่ตนรู้ ไม่ใช่ตามที่มองเห็นวัตถุ สิ่งแวดล้อม เส้นแสดงการควบคุมมือให้เป็นไปตามที่เด็กต้องการมากขึ้น ภาพแสดงรูปทรงโปร่งใส หรือที่เรียกว่า ภาพเอ็กซ์เรย์ และแสดงให้เห็นถึงความสนใจของเด็กต่อสิ่งแวดล้อมรอบตัว แสดงความสัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม เช่น การจัดภาพ การแสดงพื้นที่บริเวณว่าง เด็กเริ่มสร้างเส้นและรูปทรงต่างๆ เป็นแบบเรขาคณิต ในช่วงหลังเด็กจะพัฒนาจากทำที่สัญลักษณ์เริ่มต้นมาสู่การแสดงผลเป็นแบบแผนเฉพาะตัว ผสมผสานกับสิ่งแวดล้อม เส้นฐานหรือเส้นพื้นที่เด็กเริ่มขีดให้เป็นฐานรองรับวัตถุ สิ่งของในระยะแรกจะแสดงออกชัดเจนยิ่งขึ้น เส้น พื้น ดวงอาทิตย์ ท้องฟ้า แสดงถึงความตั้งใจที่จะจัดบริเวณว่างขึ้นใหม่ ซึ่งนับว่าเป็นสัญลักษณ์ในอีกลักษณะหนึ่ง

3. วัยที่แสดงออกด้วยการเลียนแบบ (Realistic Stage) เด็กอายุ 9-11 ปี เป็นระยะที่เด็กชอบอยู่เป็นกลุ่มเป็นพวก ต้องการแสดงผลซึ่งความรู้สึกนึกคิดของตนเอง มีความฝันมากขึ้น การแสดงผลทางศิลปะพยายามใช้เส้นเลียนแบบวัตถุสิ่งแวดล้อมที่ตนเองเห็นได้ การเขียนภาพคนจะเน้นความแตกต่างระหว่างเพศชายและหญิง พยายามเน้นความรู้สึกด้วยการใช้สี เริ่มเห็นว่าสีเป็นสิ่งสำคัญในการแสดงผลมากขึ้น การเขียนภาพเริ่มแสดงลักษณะการประดิษฐ์ตกแต่งภาพเพิ่มขึ้น เด็กมองภาพจริงจากสิ่งแวดล้อม รูปทรงจะวางซ้อนกันตามที่ตามองเห็น

ดังนั้น กิจกรรมการวาดมีความสำคัญต่อเด็กในด้านการช่วยพัฒนากล้ามเนื้อมือความสัมพันธ์ระหว่างมือกับตา ช่วยผ่อนคลายความเครียดทางอารมณ์ ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ ส่งเสริมพัฒนาการทางภาษา ช่วยให้เด็กมีนิสัยรักและรู้จักทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความเชื่อมั่นในตนเอง

องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการวาดภาพของเด็กปฐมวัย

จากการศึกษาพบว่า การวาดภาพของเด็กปฐมวัยอาศัยองค์ประกอบด้านต่างๆ ดังนี้

1. ทางด้านการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสาทสัมผัสระหว่างตากับมือ การวาดภาพของเด็กปฐมวัยเป็นกิจกรรมที่ต้องอาศัยการใช้ความสามารถของกล้ามเนื้อย่อยและประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือ ซึ่งพบว่าพัฒนาการจากการใช้มือและตา ในการปฏิบัติกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น การช่วยเหลือตัวเองในการแต่งกาย การเล่นเกม และการเล่นของเล่นต่างๆ พัฒนาการทางการใช้กล้ามเนื้อย่อยและประสานสัมพันธ์ระหว่างตากับมือจะอยู่ในระดับใดขึ้นอยู่กับความอยากรู้อยากเห็นและประสบการณ์ที่เด็กมีโอกาสในการปฏิบัติกิจกรรมมากน้อยเพียงใด (สมาคมคหเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทย, 2525)
2. ทางด้านการรับรู้ เมื่อเด็กวาดภาพในช่วงแรกรูปทรงต่างๆ จะเป็นเพียงสัญลักษณ์ที่สื่อสารเฉพาะตัว ซึ่งกระตุ้นการรับรู้ให้เป็นรูปธรรมขึ้น เพราะในช่วงการเรียนรู้สิ่งแวดล้อมของเด็กปฐมวัย รูปทรงของสิ่งต่างๆ จะมีสภาพเป็นนามธรรมหรือการรับรู้ที่ยังไม่กระจ่างชัด ซึ่งเมื่อเด็กมองดูสิ่งแวดล้อมมองถึงรูปร่าง รูปทรง มวล ปริมาตร และพื้นผิวของสิ่งนั้น สัมพันธ์กับการสร้างศิลปะของเขา การรับรู้สิ่งแวดล้อมจึงช่วยให้เด็กรู้จักการสังเกต การพินิจพิจารณา หรือการวิเคราะห์สิ่งต่างๆ และเขียนออกมาเป็นภาพได้
3. ทางด้านการคิด ขณะที่เด็กวาดภาพเด็กจะจัดระบบความคิดอย่างรวดเร็ว และต่อเนื่องในอันที่จะควบคุมการแสดงออกให้เป็นไปอย่างที่คิดคำนึง เด็กส่วนใหญ่เมื่อวาดภาพสิ่งใดสิ่งหนึ่งจะแปลความรูปทรงต่างๆ ออกมามากมายหลายชนิด และเกือบไม่ซ้ำกันในแต่ละครั้ง ภาพวาดเด็กจะเปลี่ยนไปตามแง่มุม ความคิดต่างๆ นั้น ซึ่งความคิดทั้งหมดย่อมมี "ความหมาย" สำหรับเด็ก การวาดภาพของเด็กจึงเปรียบเสมือนการแสดงออกทางความคิดของเด็กทางหนึ่งนั่นเอง (วิรุณ, 2526)

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า พัฒนาการทางการวาดภาพของเด็กปฐมวัยจะเป็นไปตามลำดับขั้นตอนและพัฒนาขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งเริ่มจากการพัฒนากล้ามเนื้อย่อย ประสาทสัมผัสระหว่างตากับมือ ไปสู่การเรียนรู้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็ก ประกอบกับเด็กในวัยนี้ยังยึดตนเองเป็นศูนย์กลาง ฉะนั้น เวลาวาดภาพเด็กจึงยึดเอาความคิดของตนเองเป็นหลัก และเพิ่มเติมสิ่งที่ตนรู้เข้าไปในสิ่งที่ตนเห็นด้วย

พฤติกรรมกรวาดภาพของเด็กปฐมวัย

Kellogg (1970) ได้แบ่งขั้นของการวาดภาพของเด็กดังนี้

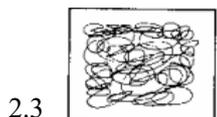
1. ขั้นการขีดเขียนเบื้องต้น (Basic Scribbles) เป็นลักษณะการขีดเขียนของเด็กก่อนอายุ 2 ขวบ ภาพที่เขียนจะเป็นไปตามธรรมชาติ หรือตามปกติวิสัยโดยมิได้สอน ลักษณะการขีดเขียนพื้นฐานมี 20 ชนิด ได้แก่ เส้นตรงตามแนวตั้ง แนวนอน เส้นทแยงมุม วงกลม เส้นโค้ง เส้นที่เป็นคลื่นหรือฟันปลา และจุด
2. ขั้นวางตำแหน่ง (Placement Stage) ในระยะที่เด็กมีอายุ 2-3 ขวบ อยู่ในระยะขีดเขียนตามปกติวิสัย ภาพเขียนบนแผ่นกระดาษจะอยู่ในตำแหน่ง 17 ตำแหน่ง ดังนี้

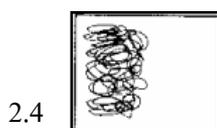
เขียนเต็มไปหมดทั้งหน้ากระดาษ

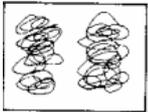
เริ่มจากจุดศูนย์กลาง บางทีก็เล็กบางทีก็ใหญ่ แต่อยู่ตรงกลาง
กระดาษ

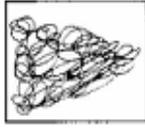

มีช่องว่างอยู่แต่ในกรอบ โดยมีขอบกระดาษวางไว้เป็นกรอบ

เขียนอยู่ในแนวเส้นตั้ง โดยใช้กระดาษเพียงครึ่งหนึ่งกรอบ

- 2.5 เขียนอยู่ในแนวเส้นนอน โดยใช้กระดาษเพียงครึ่งหนึ่ง
- 2.6 ภาพทั้งสองอยู่คนละด้านแต่สมดุลกัน
- 2.7 ภาพจะอยู่ในแนวเส้นทแยงมุม ลักษณะการเขียนจะอยู่ในกรอบ
ลักษณะรูปสามเหลี่ยม
- 2.8 ภาพจะอยู่ในแนวเส้นทแยงมุม แต่เส้นจะล้นออกมาทางครึ่งหนึ่ง
ของเส้นทแยงมุม
- 2.9 อยู่ในแกนกลางของเส้นทแยงมุม และกระจายไปอย่างราบเรียบ
สม่ำเสมอ
- 2.10 ภาพที่เขียนออกมาจะปรากฏสอง ใน สามส่วนของกระดาษจะ
เห็นเส้นที่เขียนแยกจากกันอย่างเด่นชัด
- 2.11 ภาพจะอยู่ในกระดาษเพียงเศษหนึ่งส่วนสี่ โดยอยู่มุมใดมุมหนึ่งของ
กระดาษ
- 2.12 ภาพ จะแผ่กระจายอยู่มุมหนึ่งเป็นรูปพัด อีกมุมหนึ่งว่างเปล่า

- 2.13 ภาพจะอยู่ในแนวโค้งโดยใช้มุมสอง ด้าน
- 2.14 จะอยู่ในแนวโค้งโดยใช้มุมทั้งสามของกระดาษ
- 2.15 ภาพจะปรากฏในรูปปิรามิด โดยเริ่มจากมุมสองมุม อีกสองมุม
- ว่างเปล่า
- 2.16 ภาพจะวาดลักษณะเป็นแถบระหว่างกระดาษ
- 2.17 เส้นภาพจะแผ่กระจายเป็นรูปพัด โดยเริ่มจากตอนล่างของ
- กระดาษ

3. ขั้นรูปร่าง (Shape Stage) ในระยะเวลาระหว่าง 3-4 ขวบ เด็กวาดภาพที่เป็นเส้นเดี่ยว แสดงรูปร่างของภาพที่วาดได้ เรียกว่า แผนภาพ (Diagram) ซึ่งมี 6 ลักษณะใหญ่ได้แก่ วงกลม วงรี สี่เหลี่ยมจัตุรัส และสี่เหลี่ยมผืนผ้า สามเหลี่ยมกากบาท กากบาทรูปตัว X และภาพแปลกๆ (Odd Forms) ซึ่งอาจเกิดจากความไม่สมบูรณ์ของแผนภาพ

4. ขั้นออกแบบ (Design Stage) เด็กยังคงอยู่ระหว่าง 3-4 ขวบ เมื่อใดที่เด็กสามารถ วาดภาพได้ ก็ถือว่าเกือบอยู่ในขั้นออกแบบได้แล้ว ถ้าเด็กนำแผนภาพในลักษณะต่างๆ มา ผสมผสานกัน 2 ลักษณะเป็นภาพใหม่ เรียกลักษณะภาพนี้ว่าภาพรวม (Combine) เช่น $X + [] = [X]$ และเมื่อภาพนั้นเกิดจากการนำภาพตั้งแต่ 3 ลักษณะมาผสมผสานกัน แบบที่เกิดขึ้นใหม่นี้เรียกว่า ภาพผสม (AnAggregate) เช่น $X + [] = [X]$

5. ขั้นแสดงรูปภาพ (Pictorial Stage) ระหว่างอายุ 5-6 ขวบ เด็กจะเข้าขั้นแสดงรูปภาพ ซึ่งผู้ใหญ่พอจะดูออก ในขั้นนี้แบ่งเป็น 2 ระยะ คือ ภาพวาดระยะแรก (Early Pictorial Drawings) และภาพวาดระยะหลัง (Later Pictorial Drawings) ซึ่งจะเป็นภาพที่ชัดเจนขึ้น เช่น เส้นคันที่ปรากฏในระยะขีดเขียน รูปสี่เหลี่ยม สามเหลี่ยมเป็นตัวบ้านและหลังคาตามลำดับ มักเป็นภาพคนบ้าน สัตว์ ต้นไม้ ภาพในระยะนี้ปรากฏเส้นขีดเขียน และรูปภาพ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการวาด

กรวิภา (2532) ได้ศึกษาความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กของเด็กปฐมวัย โรงเรียนสาธิตอนุบาลละอออุทิศที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แตกต่างกัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบอิสระมีความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กสูงกว่า กลุ่มเด็กปฐมวัยที่ได้รับการฝึกกิจกรรมศิลปะสร้างสรรค์แบบชี้นำ ทั้งนี้ เด็กที่ได้มีโอกาสฝึกประสบการณ์การใช้กล้ามเนื้อเล็กอย่างอิสระตามความสามารถ ความสนใจของแต่ละบุคคลอย่างเต็มที่ ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะเช่นนี้จะยึดเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child Center) ดังนั้น เมื่อเด็กได้รับโอกาสในการทำงานอย่างอิสระ ได้ตัดสินใจกระทำกิจกรรมตามความชอบของแต่ละบุคคลแล้ว จะมีความสนใจในธรรมชาติเกิดขึ้นและยาวนาน เมื่อเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีกบ่อยๆ ครั้งจะส่งผลต่อการเรียนของเด็กที่เกิดจากประสบการณ์นั้น (Law of Experience) เป็นอย่างดี และส่งผลต่อความสามารถในการใช้กล้ามเนื้อเล็กให้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ยังค้นพบว่า การทำกิจกรรม ศิลปะสร้างสรรค์ของเด็กปฐมวัยนั้น นอกจากส่งผลถึงความพร้อมทางด้านกล้ามเนื้อเล็กแล้วยังส่งผลรวมถึงทักษะต่างๆ เช่น การมองเห็น การสังเกต การฟัง การปฏิบัติตามคำสั่ง การคิด จินตนาการ และการแก้ปัญหา ซึ่งนับว่าเป็นพื้นฐานที่สำคัญในการเรียนรู้ของเด็กในระดับต่อไป

กิจกรรมการปั้น

ความหมายของกิจกรรมการปั้น

จรัส (2541) ได้กล่าวว่า กิจกรรมการปั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ และพัฒนาการกล้ามเนื้อมือให้ประสานกับสายตาได้เป็นอย่างดี

ความสำคัญของการใช้กิจกรรมการปั้น

การที่เด็กได้รับประสบการณ์กิจกรรมการปั้นที่เหมาะสม เด็กสามารถพัฒนาในด้านต่างๆ ได้ดี การปั้นเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการทำงานที่ประสานสัมพันธ์กันระหว่างการใช้กล้ามเนื้อและประสาทตา เด็กจะได้กล้ามเนื้อมือทั้งฝ่ามือ ข้อมือ และนิ้วทั้งห้า ซึ่งจะส่งผลให้อวัยวะต่างๆ มีความแข็งแรง มีทักษะในการทำงานคล่องตัวดีขึ้น (เลิศ , 2535)

ลัดดา (2531) กล่าวว่า การปั้นจะช่วยให้เกิดทักษะการใช้นิ้ว ข้อมือ ให้เคลื่อนไหว โดยอัตโนมัติ ซึ่งนับได้ว่าเป็นการเตรียมความพร้อมไปสู่การเขียนหนังสืออีกวิธีหนึ่ง

ชวลิต และสุดาวดี (2533) กล่าวว่า การปั้นที่นำเอาวัสดุอ่อนที่มีความเหนียว จับตัวเป็นก้อน เช่น ดินน้ำมัน ีตึ้ง ปูน มาปั้นหรือพอกให้เป็นรูปทรงต่างๆ การปั้นเป็นกระบวนการเพื่อให้วัสดุ มีรูปร่างตามความต้องการ การปั้นจะปั้นด้วยมืออย่างเดียวหรือจะใช้เครื่องมือช่วยด้วยก็ได้

Whitebread (2003) กล่าวว่า การปั้นเป็นพื้นฐานในการควบคุมกล้ามเนื้อ การจับดินสอหรืออุปกรณ์ในการเขียนต่างๆ ได้ดีโดย การใช้กิจกรรมการปั้นสามารถส่งเสริมให้เด็กได้พัฒนาทางร่างกาย การทำงานที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างกล้ามเนื้อและประสาทตา มีทักษะในการใช้มือได้อย่างคล่องแคล่ว และกิจกรรมการปั้นเป็นพื้นฐานในการควบคุมกล้ามเนื้อ การหยิบจับดินสอหรืออุปกรณ์ในการเขียนต่างๆ ได้ดี

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการปั้น

จันทน์กฤษณา (2535) ได้ศึกษาผลการใช้ชุดการฝึกสำหรับผู้ปกครองเพื่อส่งเสริม การพัฒนาการประสานกันของตาและมือให้กับเด็กปฐมวัย ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการประสานกันของตาและมือของนักเรียนหลังได้รับการฝึก สูงกว่าก่อนได้รับการฝึก

Golomb (1975) ได้ศึกษาการแสดงออกด้าน พัฒนาการด้านการปั้นและการวาดของเด็กเล็กในเด็กอเมริกัน และเด็กอิสราเอล อายุ 2-7 ปี จำนวน 300 คน ทดลองให้เด็กปั้นแป้งโดว์ ตามคำสั่งหลังจากนั้นให้วาดภาพ กำหนดให้วาด ตามวิธีที่ผู้วิจัยสอนจากการพูด ผลการวิจัยพบว่า

พัฒนาการด้านการป้อนของเด็กแบ่งได้ 3 ระยะ ทั้งการวาดและการป้อน เป็นพัฒนาการที่มีความถ่วงน้ำหนัก
และมีความสอดคล้องกัน

สมมติฐานการวิจัย

กิจกรรมการวาดและกิจกรรมการป้อนมีผลต่อความสามารถในด้านการเขียนของเด็กปฐมวัย
แตกต่างกัน